

LATVIJAS
REPUBLIKA

AUGSTĀKĀ PADOME

likums

1991.06.21.

Par zemes lietošanu un zemes ierīcību

Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 1994.gada 24.novembrim.

Grozījumi: 27.04.93. likums (Ziņotājs, 1993, nr.18/19)
10.11.94. likums (L.V., 24.nov., nr.137;
Ziņotājs, 1994, nr.24)

I nodaļa VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1.pants. Likuma uzdevums

Latvijas Republikas likuma "Par zemes lietošanu un zemes ierīcību" uzdevums ir aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus

2.pants. Latvijas Republikas zemes fonds

Visa Latvijas Republikas teritorija veido Latvijas Republikas zemes fondu, kas atbilstoši administratīvi teritoriālajam iedalījumam sastāv no divu kategoriju zemes: lauku apvidu zemes un pilsētu zemes.

Pilsētu zeme ir visa zeme, kas atrodas pilsētu administratīvajās robežās.

Visa pārējā Latvijas Republikas teritorija, ko neaizņem pilsētu zeme, ir lauku apvidu zeme.

3.pants. Kārtība, kādā zeme ieskaitāma kategorijās un pārskaitāma no vienas kategorijas citā kategorijā

Zemi ieskaita kategorijās atbilstoši Latvijas Republikas administratīvi teritoriālajam iedalījumam vai pārskaita no vienas kategorijas citā kategorijā Valsts zemes dienests pēc tam, kad Latvijas Republikas likumā "Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu" paredzētajā kārtībā ir grozītas administratīvo teritoriju robežas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

4.pants. Latvijas Republikas zemes fonda pārvaldīšana

Latvijas Republikas zemes fondu atbilstoši savai kompetencei pārvalda Latvijas Republikas Augstākā Padome, Latvijas Republikas Ministru Padome, rajonu, pilsētu un pagastu Tautas deputātu padomes.

5.pants. Latvijas Republikas Augstākās Padomes kompetence zemes lietošanas attiecību regulēšanā

Zemes lietošanas attiecību regulēšanā Latvijas Republikas Augstākā Padome:

- 1) pieņem zemes likumdošanas aktus;
- 2) vada Latvijas Republikas zemes fonda pārvaldi un kontroli zemes izmantošanā un aizsardzībā;
- 3) izšķir zemes strīdus saskaņā ar šā likuma 59. pantu;
- 4) pieņem lēmumus par valsts rezervātu, biosfēras rezervātu, nacionālo parku, reģionālo dabas aizsardzības kompleksu un kultūrvēsturisko aizsargājamo teritoriju izveidošanu.

6.pants. Latvijas Republikas Ministru Padomes kompetence zemes lietošanas attiecību regulēšanā

Zemes lietošanas attiecību regulēšanā Latvijas Republikas Ministru Padome:

- 1) pieņem lēmumus par zemes piešķiršanu lietošanā un zemes lietošanas tiesību izbeigšanu saskaņā ar šā likuma 22. un 71. pantu;
- 2) organizē valsts zemes ierīcības un valsts zemes kadastra kārtošanu republikā un kontroli pār zemes lietošanas tiesību īstenošanu;
- 3) pieņem lēmumus par aizsargājamo ainavu apgabalu, dabas liegumu, dabas pieminekļu, kūrvieta, atpūtas teritoriju, kultūrvēsturisko un citu īpaši aizsargājamo objektu izveidošanu;
- 4) apstiprina piepilsētas, sanitārās un citas aizsardzības zonas un ūdensobjektu aizsargjoslas;
- 5) organizē zemes pārraudzību - zemes stāvokļa sistemātisku novērošanu, analizēšanu un prognozēšanu;
- 6) apstiprina nolikumu par lauku apvidu zemi un nolikumu par pilsētu zemi;
- 7) apstiprina zemes nomas līgumus, kuros vismaz viena līgumslēdzēja puse ir citas valsts fiziskā vai juridiskā persona.

7.pants. Rajona Tautas deputātu padomes kompetence zemes lietošanas attiecību regulēšanā

Zemes lietošanas attiecību regulēšanā lauku rajona teritorijā rajona Tautas deputātu padome:

- 1) pieņem lēmumus par zemes piešķiršanu lietošanā un zemes lietošanas tiesību izbeigšanu saskaņā ar šā likuma 23. un 71. pantu;
- 2) nosaka rajona nozīmes pasākumus zemes lietošanā, meliorācijā, zemes izmantošanā un aizsardzībā un kontrolē to izpildi;
- 3) īsteno kontroli zemes izmantošanā un aizsardzībā;
- 4) *izslēgts.*

Šā panta 2. punktā minēto kompetenci rajona Tautas deputātu padome var deleģēt rajona izpildkomitejai (valdei).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

8.pants. Pilsētas Tautas deputātu padomes kompetence zemes lietošanas attiecību regulēšanā

Zemes lietošanas attiecību regulēšanā pilsētas administratīvajās robežās pilsētas Tautas deputātu padome:

1) pieņem lēmumus par zemes piešķiršanu lietošanā un zemes lietošanas tiesību izbeigšanu saskaņā ar šā likuma 24. un 71. pantu;

2) organizē ģenerālplānu izstrādāšanu un īsteno kontroli zemes izmantošanā un aizsardzībā;

3) kārtu zemes lietojumu uzskaiti;

4) apstiprina zemes nomas līgumus, ko noslēgušas fiziskās vai juridiskās personas, kurām zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā, izņemot šā likuma 6.panta 7.punktā minētos gadījumus.

Šā panta 2. un 3. punktā minēto kompetenci pilsētas Tautas deputātu padome var deleģēt pilsētas valdei.

Pilsētas Tautas deputātu padome, kuras administratīvajā pakļautībā ir arī lauku apvidu zeme, regulē zemes attiecības arī šajā teritorijā saskaņā ar šā likuma 24. un 61. pantu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

9.pants. Pagasta Tautas deputātu padomes kompetence zemes lietošanas attiecību regulēšanā

Zemes lietošanas attiecību regulēšanā pagasta teritorijā pagasta Tautas deputātu padome:

1) pieņem lēmumus par zemes piešķiršanu lietošanā un zemes lietošanas tiesību izbeigšanu saskaņā ar šā likuma 25. un 71. pantu;

2) nosaka pagasta nozīmes pasākumus zemes lietošanā, meliorācijā, zemes izmantošanā un aizsardzībā un kontrolē to izpildi;

3) īsteno kontroli zemes izmantošanā un aizsardzībā;

4) kārtu zemes lietojumu uzskaiti;

5) apstiprina zemes nomas līgumus, ko noslēgušas fiziskās vai juridiskās personas, kurām zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā, izņemot šā likuma 6. panta 7. punktā minētos gadījumus.

Šā panta 2. - 4. punktā minēto kompetenci pagasta Tautas deputātu padome var deleģēt pagasta valdei.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

10.pants. Zemes lietošanas mērķi

Zemei piešķir lietošanā šādiem mērķiem:

1) lauksaimniecības vajadzībām;

2) mežsaimniecības vajadzībām;

3) ūdenssaimniecības vajadzībām;

4) rūpniecības vajadzībām;

5) kultūras, izglītības, veselības aizsardzības, sporta, tirdzniecības un citu neražojošās sfēras objektu būvniecībai un uzturēšanai;

6) elektropārvades, sakaru līniju, transporta un citu komunikāciju būvei un uzturēšanai;

7) ielu, laukumu, skvēru, parku, kapu, sanācijas objektu un citu koplietošanas objektu ierīkošanai un uzturēšanai;

8) dzīvojamo māju, vasarnīcu un garāžu celtniecībai un uzturēšanai;

9) īpaši aizsargājamo dabas un kultūrvēsturisko objektu uzturēšanai;

10) valsts aizsardzības vajadzībām.

Lietošanā nepiešķirtā zeme ir valsts rezerves zeme.

Šajā pantā minētajiem mērķiem piešķirtās zemes un valsts rezerves zemes izmantošanas noteikumus reglamentē nolikums par lauku apvidu zemi un nolikums par pilsētu zemi.

11.pants. Zemes lietotāji

Zemi Latvijas Republikā piešķir lietošanā:

1) fiziskajām personām:

a) Latvijas Republikas pilsoņiem un pilngadīgajiem iedzīvotājiem;

b) citās valstīs dzīvojošajiem bijušajiem Latvijas Republikas zemes īpašniekiem (pēc stāvokļa uz 1940. gada 21. jūliju) vai citās valstīs dzīvojošajiem viņu mantiniekiem;

c) pārējiem citu valstu pilsoņiem, kā arī bezpavalstniekiem;

2) juridiskajām personām:

a) Latvijas Republikas valsts uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām;

b) pašvaldībām, pašvaldību uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām;

c) pārējiem Latvijas Republikas uzņēmumiem un organizācijām;

d) Latvijas Republikas un citu valstu kopuzņēmumiem;

e) citu valstu uzņēmumiem un organizācijām.

12.pants. Zemes lietojumu veidi

Latvijas Republikā ir šādi zemes lietojumu veidi:

1) zemes pastāvīgā lietošana;

2) zemes pastāvīgā lietošana ar lietošanas tiesību pāreju citām personām;

3) zemes nomas lietošana;

4) zemes daļējā lietošana.

13.pants. Zemes pastāvīgā lietošana

Zemes pastāvīgā lietošana ir tāds zemes lietojuma veids, kad lietošanas termiņš lēmumā par zemes piešķiršanu lietošanā nav noteikts.

Zemi pastāvīgā lietošanā var piešķirt ar lietošanas tiesību pāreju citām personām vai bez tās.

14.pants. Zemes pastāvīgā lietošana ar lietošanas tiesību pāreju citām personām

Persona, kam zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju citām personām, ir tiesīga notariāli apliecinātā zemes lietošanas tiesību pārejas aktā norādīt

personu, kurai zeme pāriet lietošanā zemes lietotāja nāves gadījumā vai viņam atsakoties no zemes lietošanas tiesībām.

Ja zemes lietotājs nav ievērojis šā panta pirmajā daļā noteikto kārtību, zemes lietotāja nāves gadījumā zemes lietošanas tiesības pāriet viņa mantiniekiem.

Ja uz zemes ir uzceltas dzīvojamās ēkas, ēkas uzņēmējdarbības veikšanai vai citas būves, zemes lietošanas tiesības var pāriet tikai personām, kuras mantošanas vai atsavināšanas rezultātā ir ieguvušas īpašumā šīs ēkas vai būves.

Ja uz zemes ir izveidota zemnieku saimniecība, zemes lietošanas tiesības var pāriet tikai vienai personai.

Zemnieku saimniecības atsavināšanas gadījumā zemes lietošanas tiesību pāreja saskaņojama ar to institūciju, kura piešķirusi zemi.

Zemes lietošanas tiesības var pāriet tikai šā likuma 11. panta pirmās daļas 1. punkta "a" apakšpunktā norādītajām personām.

15.pants. Zemes nomas lietošana

Zemi nodod nomas lietošanā uz nomas līguma pamata zemes lietotāji, kuriem zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā vai pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju.

Valsts rezerves zemi nomas lietošanā savas kompetences ietvaros piešķir valsts pārvaldes un pašvaldību institūcijas šā likuma 22. - 25. pantā noteiktajā kārtībā.

Izšķir īstermiņa nomu - līdz pieciem gadiem un ilgtermiņa nomu - virs pieciem gadiem.

16.pants. Zemes daļējā lietošana

Zemi daļējā lietošanā saskaņā ar šā likuma 22. - 25.pantu valsts pārvaldes un pašvaldību institūcijas no zemes pamatlietotāju zemes, viņiem to neatņemot, piešķir fiziskajām un juridiskajām personām šādām vajadzībām:

- 1) starpsaimniecību novadgrāvjiem;
- 2) pazemes cauruļvadiem un kabeļu līnijām, ja zemes pamatlietotājiem atļauts izmantot zemi virs cauruļvadiem un kabeļu līnijām;
- 3) sakaru līnijām un elektropārvades līnijām, ja nav jāizcērt meža platības.

Lēmumā par zemes piešķiršanu daļējā lietošanā jānorāda zemes piešķiršanas termiņi, zemes daļējā lietotāja tiesības un pienākumi, kārtība, kādā atlīdzināmi zaudējumi, kas rodas zemes pamatlietotājam; ja nepieciešams, jānosaka maksa, kas pienākas zemes pamatlietotājam par zemes nodošanu daļējā lietošanā.

17.pants. Zemes piešķiršana lietošanā fiziskajām personām

Latvijas Republikas pilsoņiem un pilngadīgajiem iedzīvotājiem zemi piešķir pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju šā likuma 10. panta 1. - 5. un 8. punktā paredzētajiem mērķiem.

Dienesta zemi, zemi personisko palīgsaimniecību un sakņu dārzu vajadzībām piešķir tikai nomas lietošanā.

Citās valstīs dzīvojošajiem bijušajiem zemes īpašniekiem zemi, kura ir bijusi viņu īpašumā 1940. gada 21. jūlijā, piešķir viņiem vai citās valstīs dzīvojošajiem viņu mantiniekiem pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju šā likuma 10. panta 1. - 5. un 8. punktā paredzētajiem mērķiem. Ja šīs personas vēlas iegūt lietošanas tiesības

uz zemi, kura 1940. gada 21. jūlijā nav bijusi viņu vai viņām mantojumu atstājušo personu īpašumā, tām zeme tiek piešķirta šā panta ceturtajā daļā noteiktajā kārtībā.

Pārējiem citu valstu pilsoņiem un bezpavalstniekiem zemi piešķir nomas lietošanā šā likuma 10. panta 1. - 5. un 8. punktā paredzētajiem mērķiem.

18.pants. Zemes piešķiršana lietošanā juridiskajām personām

Latvijas Republikas valsts uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām zemi piešķir pastāvīgā lietošanā šā likuma 10. pantā paredzētajiem mērķiem.

Pašvaldībām, pašvaldību uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām zemi piešķir pastāvīgā lietošanā šā likuma 10. panta 1. - 9. punktā paredzētajiem mērķiem.

Pārējiem Latvijas Republikas uzņēmumiem un organizācijām zemi piešķir pastāvīgā lietošanā šā likuma 10. panta 1. - 8. punktā paredzētajiem mērķiem.

Latvijas Republikas un citu valstu kopuzņēmumiem zemi piešķir pastāvīgā lietošanā šā likuma 10. panta 1. - 9. punktā paredzētajiem mērķiem.

Citu valstu uzņēmumiem, iestādēm un organizācijām zemi piešķir nomas lietošanā šā likuma 10. panta 1. - 6. punktā paredzētajiem mērķiem.

II nodaļa KĀRTĪBA, KĀDĀ ZEME PIEŠĶIRAMA LIETOŠANĀ

19.pants. Kārtība, kādā iesniedzami un izskatāmi pieteikumi par zemes piešķiršanu lietošanā

Kārtību, kādā iesniedzami un izskatāmi pieteikumi par zemes piešķiršanu lietošanā lauku apvidos, nosaka nolikums par lauku apvidu zemi, bet pilsētās - nolikums par pilsētu zemi, kā arī citi Latvijas Republikas zemes likumdošanas akti.

20.pants. Lēmumi par zemes piešķiršanu lietošanā

Lēmumi par zemes piešķiršanu lietošanā tiek pieņemti saskaņā ar šo likumu, pamatojoties uz zemes ierīcības vai plānojuma un apbūves projektiem.

Lēmumos par zemes piešķiršanu norādāms zemes lietotājs, mērķis, kādam zeme piešķirta, zemes lietojuma veids un platība, izvietojuma plāns, eksplikācija un zemes kadastrālais novērtējums, iepriekšējam zemes lietotājam atlīdzināmie zaudējumi, kā arī lauksaimniecībai un mežsaimniecībai radušies zudumi vai dabai nodarītais kaitējums, zemes apgūšanas termiņi un kārtība.

Ja nepieciešams, lēmumā par zemes piešķiršanu zemes lietotājam norādāmas citu fizisko un juridisko personu tiesības ar zināmiem ierobežojumiem lietot šā zemes lietotāja zemi (servitūts)noteiktam nolūkam.

Šā likuma 5. - 9.pantā minētās valsts un pašvaldību institūcijas var pieņemt lēmumu par atteikumu piešķirt zemi lietošanā, ja zemes piešķiršanu nepieļauj Latvijas Republikas likumi, Latvijas Republikas Augstākā Padome un Ministru Padomes lēmumi un citi normatīvie akti, kā arī attiecīgās pašvaldības lēmumi, kuri nav pretrunā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem.

21.pants. Zemes piešķiršana lietošanā

Zemi piešķir lietošanā, to ierādot tādā kārtībā, kādu nosaka šis likums, nolikums par lauku apvidu zemi, nolikums par pilsētu zemi, kā arī citi Latvijas Republikas

zemes likumdošanas akti. Zemi pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju vai bez lietošanas tiesību pārejas un daļējā lietošanā ierāda, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes, rajona, pilsētas vai pagasta Tautas deputātu padomes lēmumu, bet zemi nomas lietošanā ierāda atbilstoši nomas līgumam, kas apstiprināts šā likuma 6., 8. un 9. pantā noteiktajā kārtībā.

Zemes lietotājs drīkst uzsākt piešķirtās zemes izmantošanu tikai pēc tās robežu ierādīšanas dabā, ja atsevišķi Latvijas Republikas likumdošanas akti neparedz citu kārtību.

22.pants. Latvijas Republikas Ministru Padomes kompetence, piešķirot zemi lietošanā

Latvijas Republikas Ministru Padome pēc zemes pieprasījumu izskatīšanas pagasta, rajona pilsētas, rajona vai republikas pilsētas Tautas deputātu padomē pieņem lēmumus par zemes piešķiršanu pastāvīgā, nomas vai daļējā lietošanā:

- 1) fiziskajām un juridiskajām personām, ja piešķiramā zeme atrodas divu vai vairāku rajonu robežās vai rajona un republikas pilsētas robežās;
- 2) valsts aizsardzības vajadzībām Latvijas Republikas likumdošanas aktos noteiktajā kārtībā;
- 3) citu valstu juridiskajām un fiziskajām personām, kā arī citu valstu un Latvijas Republikas kopuzņēmumiem saskaņā ar Latvijas Republikas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem;
- 4) republikas nozīmes sanācības objektu izvietojumam.

23.pants. Rajona Tautas deputātu padomes kompetence, piešķirot zemi lietošanā

Rajona Tautas deputātu padome pēc saskaņošanas ar attiecīgā pagasta un rajona pilsētas Tautas deputātu padomi pieņem lēmumus par zemes piešķiršanu no rajona robežās esošās zemes: fiziskajām personām - pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju, nomas un daļējā lietošanā un juridiskajām personām - pastāvīgā, nomas vai daļējā lietošanā, ja piešķiramā zeme atrodas divu vai vairāku pagastu robežās vai pagasta un rajona pilsētas robežās, izņemot šā likuma 22. pantā paredzētos gadījumus.

24.pants. Pilsētas Tautas deputātu padomes kompetence, piešķirot zemi lietošanā

Pilsētas Tautas deputātu padome pieņem lēmumus par zemes piešķiršanu no pilsētas robežās esošās zemes:

- 1) fiziskajām personām - pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju, nomas vai daļējā lietošanā;
- 2) juridiskajām personām - pastāvīgā, nomas vai daļējā lietošanā, izņemot šā likuma 22. un 23. pantā paredzētos gadījumus.

25.pants. Pagasta Tautas deputātu padomes kompetence, piešķirot zemi lietošanā

Pagasta Tautas deputātu padome pieņem lēmumus par zemes piešķiršanu no pagasta robežas esošās zemes, izņemot šā likuma 22. un 23. pantā paredzētos gadījumus:

- 1) fiziskajām personām - pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju vai daļējā lietošanā;
- 2) juridiskajām personām - pastāvīgā vai daļējā lietošanā;
- 3) fiziskajām un juridiskajām personām - nomas lietošanā no pašvaldības un valsts rezerves zemes.

26.pants. Zemes lietošanas tiesības apliecinājoši dokumenti

Zemes lietotāju tiesības uz zemi, kas viņiem piešķirta pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju, bez lietošanas tiesību pārejas vai daļējā lietošanā, apliecina vienoti dokumenti, kuru paraugus apstiprina Latvijas Republikas Ministru Padome.

Zemes lietotāju tiesības uz zemi, kas viņiem piešķirta nomas lietošanā, apliecina nomas līgums, kas apstiprināts šā likuma 6., 8. un 9. pantā noteiktajā kārtībā, bet tiesības uz dienesta zemi - juridiskās personas normatīvais akts, ar kuru zeme piešķirta.

III nodaļa ZEMES LIETOTĀJU TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

27.pants. Zemes lietotāju tiesības

Zemes lietotājiem, kuriem zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju vai bez lietošanas tiesību pārejas, ir tiesības Latvijas Republikas likumdošanas aktos noteiktajā kārtībā:

- 1) apsaimniekot zemi;
- 2) uzcelt ēkas un būves, kas nepieciešamas, lai izmantotu zemi tiem mērķiem, kādiem tā piešķirta, ievērojot vispārējos būvniecības noteikumus;
- 3) rīkoties ar lauksaimniecības kultūru sējumiem, stādījumiem, kā arī ar saražoto lauksaimniecības produkciju un ienākumiem no tās realizēšanas;
- 4) zemes lietošanas tiesību atņemšanas gadījumā vai sakarā ar brīvprātīgu atteikšanos no zemes saskaņā ar šā likuma 33. panta 1. un 3. punktu saņemt kompensāciju faktisko darbu izpildes apjomā par zemes auglības (kvalitātes) celšanā ieguldītiem, bet neizmantotiem līdzekļiem;
- 5) iznomāt visu zemes nogabalu vai tā daļu, nomāt visu cita lietotāja zemes nogabalu vai tā daļu. Nomas līgums stājas spēkā pēc tā apstiprināšanas šā likuma 6., 8. un 9. pantā noteiktajā kārtībā;
- 6) izmantot piešķirtajā zemē esošos vispārīzplatītos derīgos izraķteņus, ūdeņus, floru un faunu, kā arī citas derīgās zemes īpašības.

28.pants. Zemes lietotāju tiesību aizsardzība

Administratīvo teritoriju robežu grozījumi neatņem zemes lietotājiem tiesības lietot piešķirto zemi.

Valsts varas un pārvaldes institūcijām ir aizliegts iejaukties zemes lietotāju saimnieciskajā darbībā, izņemot gadījumus, kad zemes lietotāji ir pārkāpuši Latvijas Republikas zemes likumdošanas aktus. Zemes iznomātājiem ir aizliegts iejaukties zemes nomnieku saimnieciskajā darbībā, ja tā nav pretrunā ar nomas līgumu un zemes nomnieki nepārkāpj Latvijas Republikas zemes likumdošanas aktus.

Zemes lietotājiem, kam zeme piešķirta pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju, piešķirto zemi var atņemt valsts vai sabiedrības vajadzībām saskaņā ar šā likuma 33. panta 3. punktu pēc tam, kad rajona, pagasta vai pilsētas Tautas deputātu padome vai cita valsts pārvaldes institūcija pēc šo zemju lietotāju vēlēšanās būs piešķirusi viņiem līdzvērtīgu zemi, bet juridiskā persona, kurai piešķir zemi, būs uzcēlusi citas ēkas un būves atņemto vietā un pilnā apjomā atlīdzinājusi visus pārējos zaudējumus, arī zaudēto ienākumu.

29.pants. Zemes lietošanas tiesību ierobežošana

Institūcija, kura piešķir zemi lietošanā, ar savu lēmumu var noteikt ierobežojumus:

- 1) valsts un vides aizsardzības interesēs;
- 2) citu fizisko un juridisko personu interesēs šā likuma 16. un 32. pantā minētajos gadījumos.

Zaudējumi, kas rodas zemes lietotājam, ja tiek ierobežotas viņa zemes lietošanas tiesības, jākompensē, nosakot konkrētu atlīdzību no fiziskajām un juridiskajām personām, kuru interesēs izdarīts zemes lietošanas tiesību ierobežojums.

30.pants. Zemes lietotāju vispārīgie pienākumi

Zemes lietotājiem ir pienākums:

- 1) nodrošināt zemes izmantošanu atbilstoši tiem mērķiem un noteikumiem, kādi paredzēti, to piešķirot;
- 2) nepieļaut auglīgās augsnes virskārtas iznīcināšanu vai tās kvalitātes pasliktināšanos;
- 3) pasargāt zemi no ūdens un vēja erozijas, ar savu darbību neizraisīt zemes applūšanu ar notekūdeņiem, tās pārpurvošanu, sablīvēšanu, nepieļaut piesārņošanu ar ražošanas atkritumiem, ķīmiskajām un radioaktīvajām vielām un citus zemi postošus procesus;
- 4) pasargāt lauksaimniecībā izmantojamo zemi no aizaugšanas un no citiem procesiem, kas pasliktina zemes kultūrtehnisko stāvokli;
- 5) nepieļaut darbību, kas pasliktina citu zemes lietotāju zemes kvalitāti;
- 6) ievērot meliorācijas sistēmu un būvju, autoceļu un dzelzceļu, kabeļu, cauruļvadu, gaisa elektropārvades un sakaru līniju aizsardzības un ekspluatācijas noteikumus;
- 7) sakopt un uzturēt kārtībā lietošanā nodoto teritoriju, mežus, daudzgadīgos stādījumus, ēkas, ceļus, melioratīvās un citas būves;
- 8) aizsargāt dabas un kultūrvēsturiskos pieminekļus, ievērot īpaši aizsargājamo dabas objektu un to aizsargjoslu izmantošanas režīmu;
- 9) iegūstot derīgos izrakteņus vai veicot celtniecības vai citus darbus, kas saistīti ar augsnes virskārtas bojāšanu, noņemot auglīgo augsnes slāni un izmantot to zemes rekultivācijai vai tās auglības palielināšanai;
- 10) uz sava rēķina rekultivēt paša saimnieciskās darbības rezultātā radušos karjerus un citas bojātās platības tādā stāvoklī, lai tās būtu derīgas izmantošanai lauksaimniecībā, mežsaimniecībā vai citām vajadzībām; zemes rekultivācija izdarāma gada laikā pēc bojātā nogabala izmantošanas pabeigšanas, ja, piešķirot zemi lietošanā, nav noteikts cits termiņš;

- 11) laikā nomaksāt zemes nodokli;
- 12) ar savu darbību neaizskart citu zemes lietotāju un iedzīvotāju likumīgās intereses;
- 13) atlīdzināt kaitējumu, kas nodarīts citiem zemes lietotājiem, sabiedrībai vai dabai.

31.pants. Zemes lietotāju īpašie pienākumi zemes aizsardzībā

Zemes lietotāju pienākums ir katru gadījumu, kad lauksaimniecībā izmantojamā zeme tiek transformēta par lauksaimniecībā neizmantojamu zemi, saskaņot ar Latvijas Republikas Lauksaimniecības ministriju un katru gadījumu, kad meža zeme tiek transformēta citos zemes lietošanas veidos, - ar Latvijas Republikas Meža ministriju vai ar šo ministriju deleģētajām institūcijām.

Zemes lietotājiem, uz kuru zemes izvietoto objektu ekspluatācija var radīt pastiprinātu zemes piesārņojumu, jāparedz šo zemes lietojumu robežās sanitārās aizsardzības zonas ar īpašu zemes izmantošanas režīmu (aizsargstādījumu ierīkošana, aizliegums audzēt lauksaimniecības kultūras un citi dabas resursu izmantošanas ierobežojumi).

Izvietojot, projektējot, ceļot un nododot ekspluatācijā objektus, ēkas un būves, kā arī ieviešot jaunas tehnoloģijas, kas var negatīvi ietekmēt zemes stāvokli, jāparedz un jāveic attiecīgie zemes izmantošanas un aizsardzības pasākumi. Aizliegts izmantot tehnoloģijas un nodot ekspluatācijā objektus, ja nav veikti minētie pasākumi.

Lauksaimniecības zemes lietotājiem ir pienākums palielināt augsnes auglību.

32.pants. Tiesības izmantot citas personas zemes lietojumu

Fiziskajām un juridiskajām personām ir aizliegts izmantot citu fizisko un juridisko personu zemes lietojumus (staigāšanai, braukšanai, lopu dzīšanai un citām vajadzībām) bez vienošanās ar attiecīgo zemes lietotāju, izņemot gadījumus, kad, zemes lietotājiem piešķirot zemi, ir noteikti ar zemes lietošanu saistītie servitūti. Servitūtu veidus nosaka nolikums par lauku apvidu zemi un nolikums par pilsētu zemi.

IY nodaļa ZEMES LIETOŠANAS TIESĪBU IZBEIGŠANĀS

33.pants. Zemes lietošanas tiesību izbeigšanās pamats

Zemes lietotāja tiesības lietot viņam piešķirto zemi izbeidzamas pilnīgi vai daļēji, ja:

- 1) viņš labprātīgi atsakās lietot piešķirto zemi vai tās daļu;
- 2) fiziskā vai juridiskā persona, kurai zeme bija piešķirta lietošanā uzņēmējdarbības veikšanai, izbeidz uzņēmējdarbību;
- 3) nepieciešams atņemt zemi citām valsts vai sabiedrības vajadzībām;
- 4) beidzies zemes iznomāšanas termiņš un šis termiņš likumā noteiktajā kārtībā nav pagarināts;
- 5) likumā noteiktajā kārtībā izbeigts zemes nomas līgums;
- 6) zeme tiek izmantota mērķiem, kādi nav paredzēti, piešķirot zemi lietošanā;
- 7) tiek pārtrauktas darba attiecības, uz kuru pamata bija piešķirta dienesta zeme;

8) netiek maksāts nodoklis par zemes lietošanu ilgāk nekā divus gadus pēc kārtas;

9) piešķirtā zeme ilgāk par vienu gadu (skaitot no 1. jūlija) netiek izmantota vai zemes lietotājs nepilda šā likuma 30. panta 1., 4., 10. un 13. punktā un 31. pantā noteiktos pienākumus.

Zemes lietošanas tiesības izbeidzamas ar tās institūcijas lēmumu, kura piešķīrusi zemi lietošanā, bet gadījumos, kad zemes lietotājs nepiekrīt zemes atņemšanai, - ar augstākas institūcijas lēmumu, kurai ir tiesības zemi piešķirt lietošanā. Lēmumā jānorāda zemes lietošanas tiesību izbeigšanās pamatojums atbilstoši šim likumam un termiņš, jānosaka zemes, un, ja nepieciešams, arī uz tās esošo ēku, būvju un daudzgadīgo stādījumu turpmākās izmantošanas, kā arī savu nozīmi zaudējušo robežzīmju likvidēšanas kārtība.

Zemes lietošanas tiesību izbeigšanas pamatojumu un kārtību nosaka saskaņā ar nolikumu par lauku apvidu zemi vai nolikumu par pilsētu zemi, kā arī ar citiem Latvijas Republikas zemes likumdošanas aktiem.

Y nodaļa **ZEMES IZMANTOŠANA IZPĒTES DARBIEM**

34.pants. Kārtība, kādā zeme izmantojama izpētes darbiem

Fiziskajām un juridiskajām personām, kuras izpilda ģeoloģiskos, ģeodēziskos un citus izpētes darbus platībās, kas pieder zemes lietotājiem un netiek tiem atņemtas, ir tiesības veikt šos darbus (staigāt un braukt pa laukiem, izlikt attiecīgas zīmes, zondēt zemi, rakt skatrakumus un izdarīt urbumus, ņemt iežu paraugus un izcirst vizūrstīgas ar mežu apaugušās platībās) pēc tam, kad saņemta attiecīga atļauja nolikumā par lauku apvidu zemi vai nolikumā par pilsētu zemi noteiktajā kārtībā.

35.pants. Izpētes darbu izpildītāju pienākumi

Fiziskajām un juridiskajām personām, kuras veic izpētes darbus, ir pienākums:

1) izpētei izmantotās platības uz sava rēķina sakārtot tādā stāvoklī, kādā tās bija pirms izpētes darbu uzsākšanas. Zeme sakārtojama darbu gaitā, bet, ja tas nav iespējams, ne vēlāk kā mēneša laikā pēc darbu pabeigšanas, neskaitot periodu, kad augsne sasalusi;

2) atjaunot zemes auglīgo virskārtu, maksimāli saglabāt sējumus, stādījumus, mežus, ūdens un citus objektus, kā arī saglabāt ūdensvadus, gāzes vadus, kanalizāciju, kabeļus, meliorācijas sistēmas un citas būves un šīs būves atjaunot, ja tās bojātas;

3) pilnā apjomā atlīdzināt zemes lietotājiem zaudējumus, kas radušies izpētes darbu dēļ.

YI nodaļa **ZAUDĒJUMU UN ZUDUMU ATLĪDZINĀŠANA ZEMES LIETOTĀJIEM UN TAUTAS SAIMNIECĪBAS NOZARĒM**

36.pants. Zaudējumu atlīdzināšana zemes lietotājiem

Zaudējumus zemes lietotājiem pilnā apjomā atlīdzina tās fiziskās vai juridiskās personas, kuru vainas dēļ šie zaudējumi radušies, turklāt atlīdzināmi arī zaudējumi, kas saistīti ar zemes lietotāja tiesību ierobežošanu, viņa zemes atņemšanu vai nomāšanu un zemes kvalitātes pasliktināšanos.

37.pants. Zudumu atlīdzināšana tautas saimniecības nozarēm

Juridiskās personas, kurām piešķirta zeme celtniecībai, derīgo izrakteņu ieguvei, valsts aizsardzības un citām nelauksaimnieciskām vajadzībām no lauksaimniecībā izmantojamās vai saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem šim nolūkam paredzētās zemes, no meža zemes un citas zemes, atlīdzina lauksaimniecībai un mežsaimniecībai radušos zudumus un dabai nodarītos kaitējumus, kas saistīti ar šīs zemes atņemšanu. Zudumi tiek atlīdzināti arī tad, ja fizisko un juridisko personu darbības vai bezdarbības rezultātā pasliktinās minēto tautas saimniecības nozaru zemes kvalitāte.

38.pants. Zaudējumu un zudumu apmēra noteikšana

Zemes lietotāju tiesību ierobežošanas, zemes atņemšanas vai nomāšanas rezultātā radīto zaudējumu aprēķināšanas noteikumus un zudumu apmērus, kā arī zaudējumu un zudumu atlīdzināšanas kārtību nosaka Latvijas Republikas Ministru Padome.

YII nodaļa KONTROLE ZEMES LIETOŠANĀ, IZMANTOŠANĀ UN AIZSARDZĪBĀ

39.pants. Kontroles uzdevumi zemes lietošanā, izmantošanā un aizsardzībā

Kontroles uzdevums zemes lietošanā, izmantošanā un aizsardzībā ir nodrošināt, lai visi zemes lietotāji, ministrijas un citas valsts pārvaldes institūcijas, kā arī pašvaldības ievērotu Latvijas Republikas zemes likumdošanas aktus.

40.pants. Iestādes, kas realizē kontroli zemes lietošanā, izmantošanā un aizsardzībā

Kontroli zemes lietošanā, izmantošanā un aizsardzībā valsts varas un pārvaldes institūciju uzdevumā īsteno:

- 1) pašvaldības, kas kontrolē zemes izmantošanu un aizsardzību;
- 2) Valsts zemes dienests, kas kontrolē zemes lietošanas tiesību ievērošanu;
- 3) valsts meliorācijas dienests, kas kontrolē meliorētās zemes hidrotehniskā stāvokļa uzturēšanu un hidrotehnisko kompleksu aizsardzību un ekspluatāciju;
- 4) vides aizsardzības dienests, kas kontrolē zemes un citu dabas resursu aizsardzības pasākumu izstrādāšanu un realizāciju.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

YIII nodaļa VALSTS ZEMES KADASTRS

41.pants. Valsts zemes kadastra jēdziens un sastāvdaļas

Valsts zemes kadastrs ir tautas saimniecībai nepieciešamo datu sakopojums par zemes tiesisko, dabisko un saimniecisko stāvokli.

Valsts zemes kadastrā ietilpst zemes lietojumu reģistrs, zemes kadastra kartogrāfiskie materiāli, zemes uzskaites un zemes vērtēšanas dati. Kārtību, kādā pieejami minētie materiāli un dati, nosaka Latvijas Republikas Ministru Padome.

42.pants. Valsts zemes kadastra uzdevums

Valsts zemes kadastra uzdevums ir nodrošināt ar zemes izmantošanu, ierīcību un aizsardzību saistīto pasākumu izpildi, kā arī dot materiālus statistikas vajadzībām, ražošanas prognozēšanas un organizācijas, kā arī nodokļu noteikšanas vajadzībām.

43.pants. Valsts zemes kadastra pasākumu finansēšana

Valsts zemes kadastra pasākumus finansē no valsts budžeta līdzekļiem.

44.pants. Valsts zemes kadastra kārtošana

Valsts zemes kadastru kārto Valsts zemes dienests kopīgi ar pašvaldībām Latvijas Republikas Ministru Padomes noteiktajā kārtībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

45.pants. Atbildība par zemes kadastra datu neobjektīvu noteikšanu

Par zemes kadastra datu neobjektīvu noteikšanu Valsts zemes dienesta un pašvaldību amatpersonas ir atbildīgas saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar LR 27.04.93. likumu.)

IX nodaļa ZEMES PĀRRAUDZĪBA

46.pants. Zemes pārraudzības jēdziens un saturs

Zemes pārraudzība ir informatīva sistēma, kas ietver stacionārus novērojumus par antropogēnās slodzes ietekmi uz zemi, iegūto datu analīzi un attiecīgu prognožu izstrādāšanu.

47.pants. Zemes pārraudzības mērķis un uzdevumi

Zemes pārraudzības mērķis ir nodrošināt zemes aizsardzību, veicināt ekoloģiski pareizu un saimniecisku zemes izmantošanu.

Zemes pārraudzības uzdevumi ir:

- 1) veikt kompleksus, ilggadējus stacionārus novērojumus par zemes īpašību, piesārņotības līmeņa un produktivitātes pārmaiņām antropogēnās slodzes ietekmē;
- 2) uzkrāt un analizēt novērojumu datus;
- 3) prognozēt zemes īpašību, piesārņotības līmeņa un produktivitātes pārmaiņu virzienus un dot ieteikumus antropogēnās slodzes regulēšanai.

48.pants. Zemes pārraudzības kārtošana

Zemes pārraudzību kārto Valsts zemes dienests un Vides aizsardzības komiteja.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

49.pants. Zemes pārraudzības finansēšana

Zemes pārraudzību finansē no valsts budžeta un rajonu pašvaldību līdzekļiem.

X nodaļa ZEMES IERĪCĪBA

50.pants. Zemes ierīcības jēdziens un veidi

Zemes ierīcība ir valsts un saimniecisko pasākumu sistēma, kuras uzdevums ir regulēt zemes attiecības un izveidot teritoriālos apstākļus zemes un citu dabas resursu saimnieciskai izmantošanai un aizsardzībai.

Pēc nozīmes izšķir divus zemes ierīcības veidus: valsts zemes ierīcību un iniciatīvo zemes ierīcību.

51.pants. Valsts zemes ierīcības uzdevumi

Valsts zemes ierīcības uzdevumi ir:

- 1) izstrādāt zemes lietošanas, saimnieciskas izmantošanas un aizsardzības perspektīvos virzienus un realizēt zemes reformu;
- 2) īstenot zemes lietošanas tiesisko nodrošināšanu;
- 3) teritoriāli izvietot zemes lietojumus un pilnveidot esošos zemes lietojumus, likvidējot starpgabalus un citus zemes lietojumu trūkumus;
- 4) ierādīt pastāvīgā lietošanā piešķirto zemi dabā, uzmērīt tās robežas un teritoriju, kā arī izgatavot zemes lietošanas tiesību dokumentus;
- 5) precizēt un uzmērīt administratīvo teritoriju robežas.

52.pants. Valsts zemes ierīcības darbu veikšanas un finansēšanas kārtība

Valsts zemes ierīcības darbus veic valsts zemes dienests vai ar zemes ierīcību saistītās fiziskās un juridiskās personas, pamatojoties uz noteiktā kārtībā izsniegtām licencēm.

Valsts zemes dienests darbojas saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru Padomes apstiprinātu nolikumu par valsts zemes dienestu.

Valsts zemes ierīcības darbus veic par valsts budžeta un pašvaldību budžetu līdzekļiem, kā arī par līdzekļiem, kurus Valsts zemes dienests saņem par likumā noteikto uzdevumu izpildi.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

53.pants. Iniciatīvās zemes ierīcības galvenie uzdevumi

Iniciatīvās zemes ierīcības galvenie uzdevumi ir:

- 1) izstrādāt zemes lietojuma teritorijas ierīcību;
- 2) sastādīt ikgadējos zemes izmantošanas plānus;
- 3) ierādīt nomai zemi dabā, izgatavot nomājamās zemes plānus un nomas tiesību dokumentus.

54.pants. Iniciatīvās zemes ierīcības darbu veikšanas un finansēšanas kārtība

Iniciatīvās zemes ierīcības darbu veikšanas kārtību nosaka ieinteresētie zemes lietotāji pēc vienošanās ar darbu izpildītājiem.

Iniciatīvās zemes ierīcības darbus finansē ieinteresētie zemes lietotāji.

55.pants. Valsts zemes ierīcības projektu izstrādāšana un apstiprināšana

Valsts zemes ierīcības projektu izstrādāšanas, izskatīšanas, ekspertīzes un apstiprināšanas kārtību nosaka Latvijas Republikas Ministru Padomes apstiprināts nolikums par valsts zemes ierīcību.

56.pants. Valsts zemes ierīcības projektu izpildes obligātums un autoruzraudzība pār to izpildi

Valsts zemes ierīcības projektu izpilde ir obligāta visiem zemes lietotājiem, ministrijām, citām valsts pārvaldes institūcijām, kā arī pašvaldībām, un tā īstenojama atbilstoši projektā paredzētajiem noteikumiem.

Autoruzraudzību pār valsts zemes ierīcības projektu izpildi īsteno Valsts zemes dienests.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

XI nodaļa ZEMES STRĪDU IZŠĶIRŠANA

57.pants. Zemes strīdi

Zemes strīdi ir strīdi, kas rodas starp juridiskajām personām, starp fiziskajām personām un juridiskajām personām vai starp fiziskajām personām sakarā ar zemes piešķiršanu un zemes lietošanas tiesību izbeigšanu, zemes lietojuma robežām un zemes izmantošanu.

58.pants. Latvijas Republikas un citu valstu zemes lietotāju savstarpējo zemes strīdu izšķiršanas vieta

Latvijas Republikas juridisko un fizisko personu strīdus par zemes lietošanas tiesībām citu valstu teritorijā, kā arī citu valstu zemes lietotāju strīdus Latvijas Republikas teritorijā izšķir saskaņā ar Latvijas Republikas un citu valstu likumdošanas aktiem pēc zemes nogabala atrašanās vietas.

59.pants. Latvijas Republikas Augstākās Padomes kompetence zemes strīdu izšķiršanā

Zemes strīdus starp Latvijas Republiku un citu valstu juridiskajām personām izšķir starptautiskajos līgumos noteiktajā kārtībā. Priekšlikumus šo strīdu izskatīšanai sagatavo Augstākās Padomes Zemes komisija. Zemes strīdus starp Latvijas Republiku un citu valstu fiziskajām personām, dažādu rajonu un republikas pilsētu blakus esošās zemes lietotāju strīdus, viena rajona zemes lietotāju strīdus par cita rajona teritorijā esošo zemi, izņemot strīdus, kurus izšķir tiesa, kā arī tos zemes strīdus, kurus nav izšķirušas rajonu un republikas pilsētu zemes komisijas, izšķir Latvijas Republikas Augstākās Padomes Zemes komisija.

60.pants. Rajona Tautas deputātu padomes zemes komisijas kompetence zemes strīdu izšķiršanā

Fizisko un juridisko personu savstarpējos strīdus par zemi, kas atrodas rajona dažādās administratīvajās teritorijās, izņemot strīdus, kurus izšķir tiesa, kā arī pagastu un rajonu pilsētu Tautas deputātu padomju zemes komisiju neizšķirtos zemes strīdus izšķir rajona Tautas deputātu padomes zemes komisija.

61.pants. Pilsētas Tautas deputātu padomes zemes komisijas kompetence zemes strīdu izšķiršanā

Fizisko un juridisko personu savstarpējos strīdus par zemi, kas atrodas pilsētas administratīvajā teritorijā, izņemot strīdus, kurus izšķir tiesa, izšķir pilsētas Tautas deputātu padomes zemes komisija.

62.pants. Pagasta Tautas deputātu padomes zemes komisijas kompetence zemes strīdu izšķiršanā

Fizisko un juridisko personu savstarpējos strīdus par zemi, kas atrodas pagasta administratīvajā teritorijā, izņemot strīdus, kurus izšķir tiesa, izšķir pagasta Tautas deputātu padomes zemes komisija.

63.pants. Tiesas kompetence zemes strīdu izšķiršanā

Tiesas izšķir mantiskos strīdus, kas izriet no zemes attiecībām, kā arī individuālo ēku kopīpašnieku savstarpējos strīdus par zemes lietošanu.

Tiesa izšķir arī šā likuma 59. pantā paredzētos citus zemes strīdus, ja kāda no ieinteresētajām pusēm nav apmierināta ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes Zemes komisijas lēmumu par šo strīdu.

64.pants. Zemes strīdu izskatīšanas kārtība

Zemes strīdus izskata pēc vienas puses motivēta iesnieguma, kam pievienots lēmuma noraksts par zemes piešķiršanu, atņemšanu vai zemes strīda izskatīšanu.

Zemes strīdu izskatīšanā tiek uzaicinātas abas puses, un tie jāizskata mēneša laikā. Ja puses, kurām rakstveidā paziņota zemes strīda izskatīšanas diena, neierodas, tas nav šķērslis strīda izskatīšanai.

65.pants. Materiālu sagatavošana zemes strīdu izšķiršanai

Zemes strīdu izšķiršanai nepieciešamos materiālus sagatavo Valsts zemes dienests pēc tās zemes komisijas vai tiesas pieprasījuma, kura izskata zemes strīdu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

66.pants. Lēmumi par zemes strīdiem

Institūcijas, kas izskata zemes strīdu, pieņemtajā lēmumā, ja vajadzīgs norāda tā izpildes kārtību un pasākumus, kas veicami pārkāpto zemes lietošanas tiesību atjaunošanai.

Par zemes strīdiem pieņemtie lēmumi, ja tie šā likuma 67. pantā noteiktajā laikā netiek pārsūdzēti, ir obligāti zemes strīdā ieinteresētajām pusēm, valsts institūcijām, pašvaldībām un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

Ja pagasta padome vai pilsētas dome nepilda zemes strīdos pieņemtos Centrālās zemes komisijas lēmumus, kas likumā noteiktajā kārtībā viena mēneša laikā nav pārsūdzēti, Saeima var atlaist pagasta padomi vai pilsētas domi likumā "Par pašvaldībām" noteiktajā kārtībā.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 10.11.94. likumu.)

67.pants. Zemes strīdā ieinteresēto pušu tiesības un pienākumi

Zemes strīdā ieinteresētajām pusēm ir šādas tiesības un pienākumi:

1) iepazīties ar zemes strīda izskatīšanai sagatavotajiem materiāliem un lēmuma projektu un izdarīt no tiem izrakstus;

2) piedalīties zemes strīda izskatīšanā, iesniegt dokumentus un citus pierādījumus;

3) izteikt lūgumus, arī lūgumu pieaicināt lieciniekus;

4) dot mutvārdu un rakstveida paskaidrojumus;

5) iebilst pret otras puses lūgumiem, argumentiem un apsvērumiem;

6) pieprasīt un saņemt par zemes strīdu pieņemtā lēmuma norakstu;

7) mēneša laikā pēc tam, kad zemes strīdā ieinteresētajām pusēm paziņots lēmums par zemes strīdu, pārsūdzēt pagasta vai pilsētas Tautas deputātu padomes zemes komisijas lēmumu rajona Tautas deputātu padomes zemes komisijā, rajona vai republikas pilsētas Tautas deputātu padomes zemes komisijas lēmumu - Latvijas Republikas Augstākās Padomes Zemes komisijā, bet Augstākās Padomes Zemes komisijas lēmumu - tautas tiesā.

68.pants. Par zemes strīdiem pieņemto lēmumu izpilde

Lēmumus par zemes strīdiem izpilda Valsts zemes dienests, ja lēmumā nav norādīta cita valsts institūcija vai amatpersona.

Lēmuma pārsūdzēšana šajā likumā noteiktajā kārtībā aptur tā izpildi līdz iesniegtās sūdzības izskatīšanai. Par iesniegumu, kas saņemts zemes strīda pārsūdzēšanas kārtībā, strīda izskatītājs paziņo tai institūcijai, kuras lēmums tiek apstrīdēts.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 27.04.93. likumu.)

XII nodaļa

ATBILDĪBA PAR LATVIJAS REPUBLIKAS ZEMES LIETOŠANAS LIKUMDOŠANAS AKTU PĀRKĀPŠANU

69.pants. Atbildība par darījumiem, ar kuriem pārkāpti Latvijas

Republikas zemes lietošanas likumdošanas akti

Zemes patvaļīga aizņemšana vai apmaiņa, nelikumīga pirkšana - pārdošana, ieķīlāšana, dāvināšana, nomāšana un citi darījumi, ar kuriem atklātā vai slēptā veidā pārkāptas zemes lietošanas tiesības, nav spēkā.

Personas, kas vainīgas Latvijas Republikas zemes lietošanas likumdošanas aktu pārkāpumos, ir saucamas pie atbildības Latvijas Republikas likumdošanas aktos noteiktajā kārtībā.

70.pants. Patvaļīgi aizņemtās zemes atņemšana

Patvaļīgi aizņemtā zeme atdodama pēc tās piederības, neatlīdzinot aizņēmējam viņa izdarītos kapitālieguldījumus zemes nelikumīgās lietošanas laikā. Zeme sakārtojama izmantošanai derīgā stāvoklī par to fizisko un juridisko personu līdzekļiem, kuras patvaļīgi aizņēmušas zemi.

71.pants. Zemes atņemšana par zemes lietošanas noteikumu pārkāpšanu

Ja fiziskās un juridiskās personas nepilda šā likuma 30. panta 1., 4., 10. un 13. punktā un 31. pantā noteiktos pienākumus un prasības vai izdara šā likuma 69. pantā

norādītās darbības, šīm personām ar tās institūcijas lēmumu, kurai ir tiesības piešķirt zemi lietošanā, vai ar augstākas institūcijas lēmumu var zemi atņemt.

72.pants. Atlīdzība par kaitējumu, kas nodarīts, pārkāpjot Latvijas Republikas zemes likumdošanas aktus

Fiziskajām un juridiskajām personām jāatlīdzina kaitējums, ko tās nodarījušas, pārkāpjot Latvijas Republikas zemes likumdošanas aktus.

**XIII nodaļa
STARPTAUTISKIE LĪGUMI**

73.pants. Starptautiskie līgumi

Ja Latvijas Republikas starptautiskajos līgumos paredzēti citādi zemes lietošanas noteikumi nekā šajā likumā, piemērojami starptautiskā līguma noteikumi.

Latvijas priekšsēdētājs	Republikas	Augstākās A.Gorbunovs	Padomes
----------------------------	------------	--------------------------	---------

Latvijas sekretārs	Republikas	Augstākās I.Daudišs	Padomes
-----------------------	------------	------------------------	---------

Rīgā 1991.gada 21.jūnijā